

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot agdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „KÖZMŰVELŐDÉS” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az Unitáriusok Erdélyben.

(Folytatás.)

Blandrata halálának évéről különböznek a történetírók véleményei. Burián Mihály kanonok már idézett munkája 277-ik lapján azt írja, hogy 1588-ban halt meg. És ezt be is bizonyítja. Ugyanis a gyulafehérvári káptalanban létezett eredetijéből közli ifjabb Blandrata György 1588-ki május 21-kén kelt azon okmányát, melyben kötelezi magát, hogy az unitarius vallást soha sem fogja elhagyni. Ezen föltétel alatt tette volt ugyanis öcscsét örökösévé Blandrata, melyet ha meg nem tartana, más öcscsére vala vágyona szállandó. E levélben az örökös úgy emlékezik meg nagybátyjáról, mint ki a legközelebbi napokban halt el, *proximis diebus evivissit sublatus*. Azon évben halt el tehát Blandrata, következteti igen helyesen a tudós kanonok, a melyben öcsce reversalisa iratott, az pedig 1588-ban még pedig május 21-én kelt, tehát Blandrata György 1588-ban halt meg, még pedig miután 1516-ban született, 72 éves korában, mit idézett kanonok tudósunk így bizonyít be: „Létezik a Batthyáni-féle püspökmegyei könyvtárban — mondja Burián munkája 270. lapján — egy nagyritkaságu római kézirat, mely a Martinuzi György halála iránt III. Gyula pápa parancsára megindított peres eljárást foglalja magában. Ebben a 21-ik tanu, t. i. „Nagyságos Blandrata György Izabella, Magyarország királyné ő felségének orvosa . . . az általános kérdésekre adott válaszában azt vallja, hogy harminczhét esztendő. A tanuvallatás 1553-ban történnén, ha ebből az évszámból harminczhetet levonunk, világos, hogy Blandrata 1516-ban született.“

Ezzel kitűzött feladatunk első részét bevégeztük ugyan, de minthogy Benkő József idézett munkája II. kötetének 245. §-ában azt mondja, hogy I. Rákóczy György alatt Beke Dániel, az unitariusok nyolczadik superintendense a kolozsvári hitfelei közt kitört zavarok lecsendesítése végett 1638-ki ápril 24 re Gyulafehérvárra egybehívott országgyűlés elé terjesztette az erdélyi unitarius felekezet hitvallását s hogy e gyűlés ugyanazon évi július első napjain Deésen folytatott ülésén, hol a szombatosok ügye is tárgyalatott és a fejedelem és ötvenhat országnagy aláírásával és pecsétjével megerősített határozat is kelt arról, hogy milyennek kell a bevett unitárius vallásnak lennie, miképen kell az unitarius lelkészeknek prédikálni és a szentségeket (különösen az Atyának és Fiunak és Szentléleknek nevében végzendő keresztséget) *sub poena Notae Infidelitatis* kiszolgáltatniok, az unitariusok 1579 ki július 2-án alkotott hitvallása *revocáltatott*: nem erdélyi olvasóink kedvéért, kik e felekezetet kevésbbé ismerik, a Benkő többször idézett munkájában olvasható unitarius hitvallást latin szövegében ide iktatjuk:

„Credimus Unum tantum esse DEEUM Omnipotentem, Qui Spiritus est, Rerum cunctarum visibilium et invisibilium Conditor, Conservator ac Rector. Pater omnium, super et per omnia, et in nobis omnibus, adorandus in Spiritu et veritate. Quem agnoscimus esse Datorem, cum praesentis, tum futurae vitae. Est enim Remunerator eorum, qui per fidem accedunt ad Eum, et quaerunt Eum. Hunc diligimus tanquam omnis bonitatis Auctorem, et ceu Sapientiae fontem, cordiumque Inspectorem timemus.

JESUM CHRISTUM Praecognitum ante jacta Mundi fundamenta, exhibitum autem ultimis tem-

poribus propter nos, conceptum ex Sancto Spiritu, natum e Castissima Virgine; Credimus esse Dei Patris Unigenitum et proprium filium, Imaginemque Invisibilis Dei in quo omnis plenitudo Deitatis habitat, per quem cognoscimus Patrem. Is enim Summi Genitoris voluntatem revelavit et confirmavit, ut Propheta et Mediator inter DEUM et humanum genus. In hujus Sanctissimo Nomine, tanquam maximi nostri Sacerdotis, invocamus Patrem: nam nullum aliud sub Coelo hominibus datum est nomen, per quod servari nos oporteat. Hunc ceu aeternum Regem ac Dominum nostrum: Cui a Deo Patre, qui eum a mortuis excitavit, data est omnis in Coelo et in terra potestas: suplices divino cultu adoramus et invocamus. Et ab eo salutem aeternam praestolamur, ut a Judice vivorum et mortuorum. Nec enim Pater quenquam judicat, sed omne iudicium Filio dedit, ut omnes Filium honorent, quem admodum Patrem honorant, qui eum misit.

Credimus SPIRITUM SANCTUM a Deo et filio ejus manantem, Vim esse Altissimi, nostrum autem Consolatorem: Cujus inspiratione precamur, et efficaciter regeneramur. Is sine mensura a Deo, Filio ejus Unigenito datus, nobis per eundem, ceu Donum ejus, et pignus aeternae haereditatis communicatur; ut in nobis omnia bona opera efficiat, atque in omnem nos deducat veritatem.

Credimus Sanctam Christianam Ecclesiam, omnium electorum Dei (a constitutione ejus ad finem usque mundi) Congregationem, cujus Caput est Dominus et Servator Jesus Christus, Norma vero Doctrina Sanctorum ejus Apostolorum. Hanc Verbum Dei gubernat, Spiritus Sanctus ducit, in ea sinceri Christiani omnes versari tenentur.

Reges, Principes, Magistratus, confitemur a Deo esse. Ideoque pro iis ante omnia, coram ejusdem Divina Majestate, quotidiana devota fundimus Vota: tanquam pro Ministris ejus, quibus parendum est. Nam gladium gestant, ut innocentes tueantur, et sotes puniant. Propterea honorem eis deferre, tributaque persolvere tenemus. Non solum supplicii metu sed etiam propter conscientiam. Nullus autem ab hac obedientia sese eximere potest, si modo Christianus dici velit, Jesu Christi Domini et Servatoris nostri exemplum sequens, Is enim Tributum persolvit; nec jurisdictionem Dominationemve temporalem usurpavit, in statu illo humiliationis, gladium Verbi Coelestis exerens.

Credimus Aquam in Sancto Baptismo; quem peragimus in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti,

esse signum externum et visibile nobis repraesentans illud, quod Virtus Dei intus in nobis operatur; nempe Spiritus renovationem et carnis nostrae mortificationem in Christo Jesu, per Sanctum enim Baptismum Christo initiati, Ecclesiae membra effici-mur, et per eum fidei nostrae professionem et vitae emendationem declaramus.

Sanctam Mensam vel Coenam Domini nostri Jesu Christi, credimus esse Sacrum memoriale et Gratiarum actionem, ob beneficia per Christi mortem nobis collata: in Coetu piorum, in fide, charitate, sui-que ipsius probatioe celebrandam. Et ita sacrum panem et Poculum benedictum sumendo, Christi Corpori et Sangvini communicare, unitatemque nostram declarare: sicuti in Sacris Scripturis edocemur.

Credimus et confitemur, totum humanum genus sub peccato fuisse, et nos porro peccatis obnoxios esse, justificari autem ex Dei (qui omnes homines servari vult, et ad veritatis cognitionem venire) mera gratia et misericordia: non ex operibus legis, multo vero minus nostris propriis, sed per fidem in sanguine Filii ejus Jesu Christi. Quae fides a Deo imputatur nobis in Justitiam: ita, ut per eam, ex gratia Dei per Jesum Christum Remissionem peccatorum, ae proinde et aeternam Salutem consequamur. Nam Christus pro nobis et peccatis nostris mortem cruentam passus, factus est Victima et Propitiatio, Exemplum autem nobis reliquit, ut vestigia ejus sequamur, imitando ejus modestiam, charitatem, patientiam, caeterasque Virtutes, quae potissimum in cruce ejus eluxerunt. Omnibus ergo qui remissionis peccatorum, et Regni Coelorum compotes fieri volunt, vera et seria praeteritorum delictorum agenda est poenitentia, fructusque ea digni ex viva Fide manantes proferendi. Nam fides sine operibus mortua est. Praeceptis igitur Dei (quae gravia non sunt) obtemperandum est, quorum summa in eo continetur, ut Deo et Proximo debitam charitatem exhibeamus. Fides enim per charitatem debet esse operans. Curandum ergo, ne incassum accipiamus gratiam Dei, quae cunctis hominibus illuxit salutifera, et erudit eos, ut impietati, mundanisque cupiditatibus valedicto, temperanter, juste, pie vivant in praesenti seculo, expectantes speratam beatitudinem, adventumque gloriosum Magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi: Qui se ipsum pro nobis dedit, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et purificaret Sibi ipsi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum.

Credimus et speramus fore Carnis resurrectionem

nem, cum justorum, tum injustorum. Veniet enim Christus Dominus de Coelis, in Patris sui et sua gloria, et cum cunctis Sanctis Angelis, ut judicet vivos et mortuos, qui omnes coram Tribunali ejus comparebunt, et tunc unicuique reddet juxta facta ipsius. Impii quidem et injusti perenni destinati supplicio conjicientur in ignem aeternum, Diabolo ejusque Angelis paratum. Pii vero ac justí, mortalitate deposita, et glorioso corpore induti transferentur in locum a Christo Domino eis paratum, ubi Thronus ipsius et Dei Patris est: ut ita Dei faciem intuentes sanctis Angelis ejus aequales facti, ineffabilis gaudii et aeternae felicitatis participes, semper sint cum Domino.“

E hitvallás Mária Terézia magyar királynőnek is be lőn mutatva, midőn az unitariusok kereszténysége kétségbe vonatott. De

Legyen már ez első rész a következő adat fölméltetésével befejezve: Az ötvenes években szóba jövéen az erdélyi püspöki szentszék egyik ülésében az a különös körülmény, hogy mi katolikus papok emlékezetet meghaladó időtől fogva az unitariusokat, midőn az egyház kebelébe visszatérnek, föltételesen, t. i. ezen szavak kíséretében: „Ha nem vagy megkeresztelve“ megkereszteljük; ha pedig katolikus féllal lépnek házasságra, ezzel a cautioval nem élünk, holott az ilyen házasság, ha az unitarius rész csakugyan nem az Atya, Fiu és Szentlélek nevében kereszteltetett volna meg, mint hívő és hitetlen közt kötött szövetség érvénytelen volna. Az ügy, mint dubium (kétséges) Benkő Traassilvániája II. kötetének kíséretében, a melyben a fönnebb közölt hitvallás foglaltatik, Rómába küldetett, honnan még válasza nem érkezett.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

Sarlós Boldogasszony napján.

— Julius 2. —

Emlékezet gyors szárnyain

Elszállok a multba;

A hős Buda Udvarhelyén

Megálllok mélázva

Nyolcz éve most, (mily gyorsan mult!)

Midőn egy kis csapat

Templom felé, mint annyi hős,

Szeliden bár, haladt.

Fogadalmat tettek Neked,
Ifjuság Védanyja!
Hogy éltükben őket védje
Oltalmad hatalma.

. . . Négy év szált el s Sarlós napján.
Ismét egy új sereg
Csik-Somlyón a kegy-kép elé
Oly szépen közeleg.

Én is köztük valék, amott
Közvitéz, itt vezér:
Szivemben tűz, ajkon ihlet,
Kezemben kard-aczél.

„Sarlós szent Szüz, Te nagy Urnó!
— Mint vezér ajánlám,
Fogadd őket szolgálódnak,
Hatalmas Patronám!“

*

Megújítom hát e napon
Mindnyájunk votumát,
Midőn kérlek, nagy Asszonyom,
Ne hagyj el hű szolgálót!

Tózsér L.

Krimiából.

(Egyrői-másról.)

„Menj hamar irt levelem, szavaim szolgálja sietve, s drága barátomnak tiszteletére hajolj.“

Igy szólt hozzám drága barátom az ápril 29-én Sinferopolban kelt levelében, melybe annyi érdekest halmozott az ő egyszerű, de kedves értesítésébe, hogy teljesen megvagyok győződve, miszerint e levél szövegét is remélhetőleg szívesen befogadja becses lapjába a t. szerkesztőség! „Vedd tehát és olvasd!“

Képzelem kedves barátocskám, hogy a nagyhét mily terhedre lehetett az idén, különösen a nagycsőtörtőki megerőltető hosszas szertartás; de nekem sem hiányzott az édes teherből, mert itt az a szokás, hogy a nagycsőtörtőki vecsernye elkezdődik este 10 óraker és végződik pénteken reggel 3 óraker, megjegyzendő, hogy ez idő alatt, mint az első keresztények a vigiliák alkalmával, zsufozásig betöltötték a templomot, mély áhitattal csüggvén a szép szertartásokon; melyek bármily hosszú időt is igényelnek, de lélekemelők. Nagy szerencse rám nézve, hogy a növendékek jól tudják a szertartást s az énekeket.

Pénteken este 6 óraker megkondul az orosz katedrális templom harangja s erre minden templom harangja

megszólal (mert itt a harangok nem mennek Rómába, még azoknak is el van tiltva a szt. közösség,) ekkor kezdődik „Krisztus temetése,“ persze gyertya- és lámpákkal körmenet tartatik, akkor minden keresztény a templomban van. Az itteni vallásos buzgóságról nincs fogalmad; ide lehet privatára küldeni az erdélyi buzgó híveket. Az egész szertartás eltart este 10 óráig, azután egyik templomból a másikba mennek, s ez a templomlátogatás eltart éjfél után 2 óráig minden botrány nélkül. Valamennyi templom egész éjjel nyitva van s rendkívüli fényvel kivilágítva. Vasárnap, azaz husvét napján reggel $\frac{1}{2}$ 3 órakor van a feltámadási ünnepély, mely tűzi játékokkal s nagyon harsány énekléssel van kicizfrázva. A roppant néptömeg buzgóságát reggel 5 óráig híven megtartja, mert ekkor végződik az ünnepély.

Rendkívül megható a nagybőjtű kalvaria látogatás. Habár a lelkészt a sok ének s a másfél órai szertartás meglehetősen kifárasztja, de a gyermekek angyali quartett éneke mindent bőven megjutalmaz. Egész nagybőjtön nesz nem ettem. A kerületi püspök szigoruan tiltja s megkívánja, hogy minden ember kivétel nélkül böjtöljön; mint észrevettem: híveim legnagyobb része böjtölt. 600-ra terjedő híveim közül 400-an felül végeztek husvétgyónást, kik között francziák, olaszok, németek s egy magyar is volt, kinek rendkívül örvendtem, hogy hazám fiával találkozhatám.

A nagy böjtben minden vasárnap predikáltam. A városiak azt állítják, az 50 drb sinferopoli pap közül én vagyok a legjobb szónok, legalább ezt mutatja az a nagy gyülekezet, valahányszor tudják, hogy predikálok.

Katholikus templom csakis kettő van, a miénk és a lengyeleké, s csak e két templomban tartatik minden nap istentisztelet, reggel 8 órakor. A lengyelek lelkésze Krantzky nevezetű georgiai atyafi; ő a helyi dekán; nagyon furcsa egy ember, oly csodálatosan énekel, hogy a nevetés miatt majd eldől az ember, aztán a predikációja egész theatrum, elkezdi georgiai nyelven, majd oroszul, lengyelül s végül németül zárja be öklével fenyegető beszédét; a nép rendszeren ott hagyja, mert két óráig is elbeszél; egyébiránt igen jámbor, qualificált ember. Van aztán két görög nem egyesült örmény pap; mindkettő nő. Az idősebbnek van 8 fia és 4 lánya (nem csoda, hogy oly terjedelmes a parochia.) Hallanád, hogy mily vércse visongást idéznek elő ezek a templomjukban, hát még mily ellenszenvvel viseltetnek az örmény katolikusok iránt. Hosszu hajzatok a bő felsőt lehetőleg beszokta zsírozni, s idétlen kalapok egész lényöknek oly barátságosan kifejezést ad; hasonlítanak a mi gyákosi oláh popánkhöz köznapi öltönybe bujtatva. Ezek felváltva csakis vásár- és ünnepnapokon miséznek; köznapokon a breviariumot mondják a templomban, s ezért annyit harangoznak, hogy a szobámban nem tudok dolgozni. A mi templomunk nagyon szép helyt fekszik, az ugynevezett Uri-utczában, hosszu, egyenes utca, kétfelől platán fakkal szegélyezve. A nem egyesült örmény templom egy félreeső utczába van beékelve, esős időben a sár miatt alig juthatni oda, de ez sem akadály a buzgó hívekre; bezzeg nálatok kongna a templom az ürességtől, ha ilyen hely lett volna kiszemelve a templom számára. A templom

különben kevésse nagyobb mint a miénk, de sokkal dusabban aranyozott s rikit a sok tarka képtől.

Van aztán egy köből orosz pap, a mennyi mind nos ember, kivéve a püspököt; a ki nagyon ván bányu alak, a püspököket nem képzelhetem soha ilyen miserabiliseknek. A cathedralis templom a folytonos tömjén füstölés miatt büzhödtté vált; a sok nép az isteni tisztelet alatt folyton hányja a keresztet, vagy hajtogatják magukat, mint a zsidók. De van egy nevezetes baritonistájok; hangja oly erős és mély, hogy a nagy gordon is elcsodálkozik mellette, s a mellett kellemes csengésű. Ez az egyetlen kincsök. Az egész papság között csinos és tiszta ruházaton által nagy tekintélyben állok; még a püspök is megelőz köszöntésével Kiörben ritkán megyek sétálni, akkor is kocsin, s a kik ismernek, jobbról-bitrol köszöntenek. Egyébiránt még nem is nerem az egész várost; anynyit tudok, hogy mulatónely, quantum satis!

A városi orosz püspöknek van egy csinos papnöveldeje, gyönyörű parkkal ékesítve, benne lakik 120 nővendék s mondják: szigoru fejelem alatt állanak.

Most már emondom, hogy husvét napján milyen szokás divik az örményeknél. A templom pénztárából vesznek a plebánosnak egy egész bárányt, kalácsot, 5 rubelre tojást, buteliás borokat, pilinkát, süteményeket, cukorkákat stb. A plebános lakában asztalt terítenek s a sok mindent csinosan és ügyesen elkészítve rárakják. A családok is annyit küldenek, hogy 200 ember is jóllakhatik s aztán vasárnap a férfiak a terített terembe egybe gyűlnek s ott várják plebánosukat, ki pluvialéval beíll közéjük, megszenteli az étkeket s egymásnak gratulálják az ünnepet, természetesen lelkészöknek kezét csókolva, aztán együtt lakmároznak; de mégis anynyi étel s ital maradt, hogy nekem két hétre is elegendő. Így jártam én husvét napján. Még maig is van egy 7 kilós sonkám az elemosinából.

E házi ünnepély után híveim haza mentek; én pedig megindultam kocsin házszentelni, mert itt egy évben kétszer van házszentelés: husvét és karácsonkor s a kétházszentelés jövedelme közel 400 rubel. Mióta itt vagyok: 3 szegény embert temettem, kiktől önként 33 rubelt kaptam. Ma volt az első esketése, a pár azonnal utra kelt s 50 rubelt hagyott asztalomon. Itt az esküvő nagy fényvel történik; először azért, mert este tartják ugy 8 óra tájban s a templomot, a mint kívánják osztály szerint kivilágítják. Az első osztályu esketésért fizetnek a templomnak 60 rubelt, akkor a templom egészen kivilágittatik, összesen 200 d. viaszgyertya ég; megjegyzendő, hogy a főoltárnál ő szál gyertya 8—8 fontos világi. A második osztályu esketésnél csakis felényi arányban világitanak s ekkor a templomnak fizetnek 30 rubelt. A harmadik osztályu esketésnél csak 24 gyertya ég s fizetnek 10 rubelt. Itt is érdeklődnek az esketések iránt mint nálatok; de a külső ruházatra koránt sincs oly divatos figyelem, mint otthon. Az esketési stola a nép tetszésétől függ. A mint a házaspár a templomba lépett 4 rendőrtiszt követte őket s megkezdődött az orgona kísérettel a gyönyörű Quartett, természetesen örményül; majd ezután a lelkész és a négyeskar felváltva énekeltük a „Veni Sanctét“ azután kezdődött az esküvő. A menyegző után beszédet tartottam

s mikor végezetül megáldottam; a szülők a házaspár és a násznagykot kezét csókolva, zeneszó mellett vonultak ki a templomból. A lakoma frugalis volt, mert kevés idő múlva elutaztak Odessába; de azért többen maradtak a háznál s jó kedvökben tánczra is perdültek; egyszer csak játszani kezdték azt a csárdást: „mit bánom én akárhogy dörög az ég“; de erre egy láb sem mozdult; biztatám nosza rajta, de a felelet az volt, mi nem ismerjük, láttuk ugyan vándortánczosoktól s nagyon tetszik, ugyan tanítson meg bennünket erre; nó de ép emberökre akadtak. hisz életemben soha sem tánczoltam. Nagyon szép azaz öszhangzatos eljárás a szülők közt, melynélfogva az iskolás fiúk és leányok egyenruhát viselnek s valódi katonai csoportnak látszik a tanulók felvonulása a templomba vásár- és ünnepnapoként.

Nem rég hogy az orosz cathedralis templom részére érkezett egy óriási harang 7504 kilós, de a hangja nagyon kellemetlen; a harangnak csak nyelvét mozgatják s inkább döngésszerű, mint megható a zugása.

A háztartás itt sokba kerül, látogatóim különösen az uri rendből bőven vannak, kiket megkínálás nélkül elbocsátani a legdurvább sérelem volna; azért mindentéle eszem-iszom fele dolgokkal bőven el kellett magamat látnom; átlag 5-6 rubel a napi kiadásom; de aztán remélem, hogy az évi bevetelem is nem lesz kevesebb. Egyébiránt itt teljesen megvagyok elégedve, kivált mikor belépek a templomba, az egész nép „habacht“ba áll.

Kívántál rubeleket látni; im küldök egy d. 1, 3 és 5 forintost, használd fel a zárda iskola részére beszerzendő zongorára. Igaz, csekély összeg de azért fogadd tőlem, mint szívem osztalékát annak jeléül, hogy habár eltávoztam tőletek és szülővárosomtól, de azért szívem egy részét ott hagytam a jó emberek kebelében, mi által kényszeríve vagyok mindig vissza is emlékezni.

Nem tudom, mi legyen oka, hogy a vasárnapi újságot a második negyedre megrendeltem; de mai napig színét sem láttam. A „Budapesti Hírlapot“ nem is mertem megrendelni, mert ide be sem bocsáják; a magyar politikai lapok innen számúzan vannak.

Egy szívességre alázatosan felkérek, küldj egy bizonyítványt, hogy az ottani tartozkodásom alatt hogyan működtem mint tanító és lelkész s egy hasonló latin bizonyítvány kiállításáért esedezzél! Püspök ur ő excellentiája előtt is; mert az itteni megyés püspök oly szigorú, hogy embernek fogalma nincs. A kormány pedig fél a nihilistáktól, azért az idegeneknek nem egy könnyen engedi meg a letelepülést. Az újabb törvények szerint idegen papok egyházi functiókat mindaddig nem végezhetnek, míg a vallásügyi miniszteriumtól kegyelem utján engedélyt nem kapnak. Ha a kormánytól nem nyerhetek engedélyt, akkor vissza kell térnem, nehogy Sziberiába költöztessenek. Azért légy szives és teljesítsd kérésemet.

Hiába, a szabadság hona csak Magyarország!

A vedik Lukács.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Főpásztori körút a marosi esperesi körületben.** (Folyt.) Junius 7-én délután indult ki Excellentiája másodszer M. Vásárhelyről, hogy egyenesen a 35

kilométernyire fekvő Görgény-Szent-Imrére jusson, de meglepetve kellett megálapodni mindjárt Sáromberkén, hol mint filiájában Markaly Antal derék plebános kíséred nyája élén díszkapu előtt várakozott a főpásztorra. A kellemes meglepetés és a hívek buzgóságától vonzatva betértek egy közelebbi házba és ott a körülményekről bővebb értesülés után mindjárt atyailag 2 harangot ígért az elhagyott nyájnak gondos főpásztora. Innen tovább folytatva utját esti 7 óraker talákozott a határon Görgény-Szent-Imre lobogókkal díszített hatalmas bandériu nával, melynek élén Cserey Ferencz postamester és kedves megyei gondnok fogadta Excellentiáját a hitközség nevében; a község végén „Isten hozott főpásztorunk“ feliratu díszkapunál Cserey József a község nevében. Ettől zöld ágakkal díszített uton haladott a diadalszerű menet trónörökösünk kastélya felé, melynek amugy is csinos kapuja most csak úgy vonta meg magát egy más impozans díszkapu mögé, melyen „Isten hozott“ felirat vala látható fenyő galyakból az erdőszeti kart dicsérő előállításban. A kastélyhoz tartozó s a kath. hitközségnek is jelenleg egyháznál szolgáló kápolna előtt helyi lelkész üdvözölte hívei nevében a processioval kísért főpásztort. A kápolnában végzett szokásos szertartás után Excellentiáját közelebbi kíséretével a trónörökös lakosztályába vezették fel mely már rég várt a nagy vendégre. Itt mlts Pausinger József lovag, központi erdőrendező 3 napig meleg szívéllyességgel mutatta meg őszinte vendég szeretetét a főpap és kísérete iránt. A Rákócziak geniusa méltó vendéget is szemlélt büszke palotájában.

Másnap 8-án derült öröme hangoló időben folyt le a sz. mise, mit követett a helyi kedves lelkészek szívet-hatoló előadott, ezután püspök ur ő Nagyméltóságának mint mindenütt, ugy itt is a körülményekhez mért, a hívek lelki üdvét tapintatosan munkáló szt. beszédje. Végre volt a bérmálás mely által 60 avatott Kr. harcossává. A mlts Pausinger ur által adott díszes ebéd után iskoláinkat annyira szíven viselő főpásztor ur a tudományok előcsarnokába sietett s majdnem az egész délutánt ott töltötte kérdeztetve és kérdezve, annál is inkább, mert ez egyszer mind zárvizsgál is szolgált, kiérdemelve a magas látogató meglegedését.

Junius 9-én vagyis Úrnapiján a Görgény-Szent-Imréhez tartozó úvegesüri hívekhez rándult ő Excellentiája bérmálás végett. E jóra való népnek buzgósága már messzire meglátszott nemzeti lobogókkal díszesen fegyverzett s kora reggel óta a határszélen várakozó banderiumán. — Ennek élén Torjai László állami. — de kath. vallására sokat adó, annak elveit az iskolában is első helyen érvényesíteni törekvő tanító üdvözölte a várva várt vendéget, ki mielőtt ide érkezett volna Kázsva gör. kath. községben harangzugás és a lelkészek hívei nagy sokaságivali kivonulása által kellemesen lepetett meg. Esdve kérék, hogy templomukba vonulva adná püspöki áldását rájuk, mit elis nyertek. Görgény Úvegesürön zöld ágak közt, a község legnagyobb részéből képződött processioval történt a bevonulás. Mindjárt kezdetét is vette valamint mindenütt, ugy itt is a püspök ur ő Nagyméltósága által celebrált szt. mise, melynek végével mlts Kovács Ferencz apát, esperes ur tartott: „Istennek az oltári szentségben

nyilvánuló szeretetéről“ alkalmi, kenetteljes, ő nála mindig könnyen folyó magas röptű szt. beszédet, mit a kegyes főpásztoré követett; intve a jámbor híveket, hogy Isten nagy szeretetétől legyenek mindig eltelve, az isteni akaraton megnyugodva maradjanak meg azon őszinte vallásosságban, melynek oly szép nyilvánulásai látszanak, különösen Isten háza érdekében. Itt 177-en bér mátkoztak. Ennek végeztével Excellentiája és egész környezete egyik jómodu földbirtokos vendégszerető bőjtös asztalához csoportosult, a következő nap templomszentelés levén. A bőjt azonban legkevésbé sem átalalta a főpapot, mert a híveknek tapasztalt buzgósága villanyként hatotta át kedélyét. Estére görgény-szent-imrei kényelmes szállására tért vissza és itt töltött éji pihenés után ismét Üvegcsürrön volt, hol templomot szentelt, melyért hívei nevében Bálint Gerő mondott lelkes köszönetet.

Most következett a híveknek elbucsuzása a szeretve tisztelt főpásztor és atyától, mely jelenet Szt.-Pálnak az ezezusiaktól való bucsuját jutatta önkénytelenül a szemlélő észébe. „Ekkor nagy sirásra fakadtak mindnyájan, és Pál nyakába borulván csókolgatták őt.“ Itt is így történt daczára, hogy nem hallották amaz apostoli szavakat: „Többé nem látjátok arczámat,“ körül fogták mint távozó édes atyát gyermekei úgy, hogy jóideig nem volt képes mozdulni. Sirtak a hívek elvállási fájdalmukban, sirt a kegyes főpásztor örömeiben látva a ragaszkodás ily magasztos kifejezését.

Görgény-Szent Imrére visszaérkezve a megszokott vendégszerető asztalnál elköltött ebédután bucsut vett azon érdekes és az egyháztanácsnak tisztelgése alkalmával is kifejezett ígérettel, hogy nem sokára Isten után ide is templom szentelni térend vissza.

Alig lehetett észre venni a távozást Görgényből már is a szászrégeni küldöttség hosszú fényes kocsisora tűnt fel a láthatáron, melynek élén már e lap hasábjairól is ismert ritka tevékenységű vallásos érzelmű t. Papp Sándor ügyvéd ur meleg hatásos szavakkal üdvözölte a kegyes főpásztort. Beszéde ime: „Nagymélt. Püspök ur! Szeretett Főpásztorunk! Midőn azon örömteljes hirt vet-tük, hogy Nmlgod hitközségünket s Szász Régen városát magas látogatásával szerencsétlenül fogja, ezen elhatározásával hitközségünk minden egyes tagjának rég táplált ohaját kívánta teljesíteni. Ime elérkezett azon nap, melyen ezen hön érzeti ohajunk teljesedésbe megy Nekom jutott azon kíváló szerencse, hogy Nagyméltóságodhoz a szászrégeni rom. kath. egyházközség nevében az első „Isten hozott“at mondhatom, hogy magas látogatása felett érzett őszinte örömeinek tolmácsa legyek.

Fogadja azért Nmlgod kegyesen a szászrégeni rom. kath. hitközség hódolatát, s engedje azon őszinte ohajtásomnak kifejezést adnom: vajha körünkben megelégedetten találna magát, mert mi szerény tehetségünk folytán minden lehető elkövetendünk, hogy azon rövid időt, melyet hitközségünkben s városunk falai között eltölteni fog, minél kellemesebbé tegyük s biztosítjuk, hogy ezen örömnapp egyházunk évkönyvében a legszebb lapot fogja betölteni. Isten hozta Nagyméltóságodat!“ Erre jött 3 viharos „Éljer.“

Most megindult Régen felé az egész 23 kocsiból álló menet, melyet csupa gyönyörűség volt szemlélni is.

Mig ez künn a határon történt a város valláskülömbőség nélkül lázas mozgalomnak volt színhelye. Már kora délután beláthatlan tömeg kullázmzott a templom előtti piacszzerű téren, hol a hitközségi taraczkok is fel voltak állitva az ünnepély emelése végett.

Még a zuhogó eső sem tudott levonni a fogadás teljes ünnepélyességéből, mert a népet szétverni nem, csak a templomba kergetni tudta, mely zsufolásig megis telt, hogy itt még melegebben érezzen és dobogjon a szív. Végre 1/2 7 óraker két hatalmas taraczk dörgés és az összes templomok harangjainak zugása jelenté, hogy városunk falai között van az esdve várt magas vendég. Nem sokára csakugyan a hosszú sorban felvert zöld ágak között elvonulva, a templom kerítésén felállított fényes, koszorúkkal pazarul ékített, a tetőpontján csinosan kifaragott püspöki kalappal ellátot: „ISTEN HOZOTT FŐ-PÁSZTORUNK!“ feliratu diszkapu alatt szemlélhettük ő Excellentiáját. Az eső még most is hullott azért formális processiot nem lehetett előállítani, de annál meglepőbb volt a beláthatlan sokaság, mely hullázmzott mindenfelé az eső daczára is.

A templomi szertartás végezte után körmenetileg vezettük kegyes főpásztorunkat a plebánián gondosan készített szállására, hol nyomban meg is kezdődtek a különféle hivatalok tisztelgési. És pedig tisztelgett: a városi tanács, élén a polgármesterrel, járásbíróság, adóhivatal, a luth. lelkész az alreáltanoda és elemi-iskola tanárai és tanítóival, a gör. kath. helyi esperes és magyar-régeni lelkész, hitközségi tanácsunk Madari Lajos derék curator vezetése mellett, Körösi szolgabíró személyzetéveli tisztelgését másnap délelőtti 11 óraker kérte elfogadni. Mig ezek történetek elérkezett a vacsora ideje. Péntek levén a plebános házi gazda bőjtös, de annál barátságosabb asztala mellé telepedtünk ő Excellentiájához szorosabban tartozó papság. A bőjtös vacsorát fűszerezte a helyi „Magyar dalkör“-nek serenádjá, melyet a magas vendég tiszteletére adott.

Vacsora után mindjárt fénytengerbe uszott a plebánia s egész környéke. Meglepetve vette észre mindenki, hogy itt fáklás-zene van készülöben.

Az is volt.

Madari curátortól kiindulva vonult a hosszú menet a városi zenekar indulója mellett a plebániailak ablakai alá és itt tért foglalt, a széles tért s utat teljesen ellepő megszámlálhatlan sokaság között. Most a zene szépen elhallgat s T. csiki Borzsovai Béla járásbíró érczes hangja tölti be a levegőt, lebilincselve s a plebániailak ablakában álló apostoli utódra irányitva a közfigyelmet. Beszéde, mely vonzó előadással párosulva maradandó hatást gyakorolt ime:

„Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Ur! Kegyelmes Atyánk!

Eljöttünk, hogy a vesztatüz fényénél, a hitnek világozása mellett bemutassuk keblünk szentélyében levő azon magasztos érzelmeinket, melyeket nem a hanyatló XIX. század mindent segélyező formásága, — hanem hitünk ágozata oltott mélyen kebleinkbe; eljöttünk azon.

nagy szeretetnél fogva, melyet vallásunk elveiből, keresztény szeretetnek tanultunk ismerni.

A valódi benső öröm hangján üdvözljük Nagyméltóságodat, mint anyaszentegyházunk hatalmas oszlopát! Megjelenése szerény körünkben meteorszerű, mely útján fényes büvkört ír le, hogy benne a hatalmas Isten áldó vagy sulytő kezét lássák a szemlélők s hittel teljenek el a kételkedők.

A hitnek világánál a divatos eszmék culturharczába bele kell fáradni a vallás közönnyel járó semmittevésnek, mert látni s tudni kell, hogy minden jó, szép és nemesnek, minden jó törvénynek alapja a megváltó tanán nyugszik! E tant hirdeti Nagyméltóságod főpásztori körútja is. Üdvözljük tenát Nagyméltóságodat, főpásztori eme körútjában; mert míg egyrészt magas megjelenése erőt, kitartó erőt önt a már-már csüggedő keblekbe, — más részt alkalmat nyújt sokaknak megmutathatni azt, hogy tévnanok nem nyügözhatték le azon magasatos vallásos eszméket, melyek az elvetett „jó mag“-ból keltene ki.

A keresztényi szeretet teljével adózunk Nagyméltóságod azon kegyességeért, hogy főpásztori megjelenésével hitközségünköt is szerencsételti; fogadja szerencsés megérkezte alkalmából, gyermeki őszinte örömmel; itt a természet szabad templomában esdve kérjük a mindenható Urat, hogy Nagyméltóságodat, mint anyaszentegyházunk főpásztorát, a közművelődés fáklja vivőjét, az egyház díszére, a trón és szeretett hazánk javára, az emberiség boldogítására, hitközségünk büszkeségére soká de soká, viruló egészségben tartsa meg!

Szünni nem akaró éljenzés után a plebánia ablakából az ünnepelet magas vendég kezdett szólni, s beszélt a szónok szavaiból kiindulva mély bölcsességgel és mindenkit elragadó ékesszólással, hogy végre semmiképp sem akart lecsilapolni a dörgő „Éljen.“ Ezután vagy 5 darabot játszott a zenekar folyton tartó élénk rézvét mllert. Végre a fáklýámenet előbbi módon vissza vonult említett helyre.

Másnap szombatra jun. 11-ére volt kitűzve a bérmálás, több kath. hitre áttérendőnek átvevése; iskolalátogatás; a tisztelgések viszonzása.

De ezekből csak a bérmálás lón végrehajtvá phisicai idő hiánya miatt.

Ugyanis 1/2 10 órakor kezdődött a szt. mise, mely alatt élénk változatban emelte a buzgóságot a „Magyar dalkör“ által előadott magyar és latin mise részletek, majd t. Papp Sándor ügyvéd urnak Reicher Irén ő nagysága által orgonán kísért: „Ave Mária“ és „Názáreti Jézus“ szólója.

Szentmise végével helyi alesperes plebános lépett a szószékre és a napi evangéliumból kiindulva mondott tartalomdus beszédet a hitről, különösen a hitben való állhatatosságról. Ezután e beszédnek alapeszméjét megzajadva a kegyes főpásztor az oltárról kezdett szólni emelkedett hangon. — Kr. igaz hitének boldogító voltáról, ápolásáról magunkban s átlpántalásáról másokba, oly bölcsességgel, velőkig ható begyöző módo, hogy a legkeményebb szivek sem állhaták meg elérzékenyülés nélkül; különösen midőn az Excellentiája magas tetszését is kiérdemelt új főoltárra irányítá a sokaság figyelmét, mely szt. hitünk áldásos működésének eredménye.

Ezt követte a bérmálás kívül a templom kerítésében, 222-en részesülvén a Szentlélek Isten boldogító kegyelmében.

Midőn a bérmálásnak is vége lett már délután 1 óra is eltelt s így a 30 terítékű ebéd következett, legnagyobb szívélyességgel helyi plebános ur által szolgáltatva ki: melyben a hivatalok vezérférfiai, mltsgs Macskási főgondnok, Br. Huszár Károly ifj. Abafájáról, Madari Lajos és Urbán Mihály algondnokok vettek részt világi részről. Jóhatással volt az ebédre az első városi zenekar működése. Különben az élénkség és jókedv ennélkül is meglelt volna azon találó toasztok által kölcsönözve, melyet plebános házi gazda püspök ur ő Excellentiájára emelt, megköszönve érdekünkben kifejtett fáradozát, azután Br. Huszár Károlyra, mint a nagy és buzgó elődök méltó sarjára. Továbbá Excellentiája a hitközségre különösen tanácsára, kifejezve megelégedését, biztatva a lankadatlan vallásos tevékenységre. Nem hagyhatom említés nélkül ebéd végén érkezett t. Kerekes, a „Marosvidék“ szerkesztőjének rögtönzött verses köszöntőjét, mely élénk humoros fordulataival nagy derűtséget okozott. Ebéd végével már 4 óra levén terv szerint mindjárt indult is Excellentiája Tekefelé városunk színe-java által kísértetve, mi nem tartott sokáig mert mindjárt a tekei küldöttséggel találkozottunk.

Sz.-Régen 1887. június 26-án.

Gál Elek.

I R O D A L O M.

— Megjelent: **„Havi Közöny“** az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. X. évf. júniusi füzet. Szerkesztik: Tokody Ödön és Patzner István Temesvártt. Tartalma: Főpásztori szózat Szents. Atyánk XIII. Leo pápa jubileumára vonatkozólag. — Gyakorlati utmutatás házassági ügyekben. — A mise-stipendiumokra vonatkozó főbb egyházi rendeletek. — Az országos csapások, természeti törvények és a nyilvános könyörgések. — Néhány szó a házaselek önkéntes elválásáról. — Különféle lelkipasztorkodási kérdések. — A halottégetés tilalma. — Felelet a beküldött kérdésekre. — Rendeletek. Vegyesek. — ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

— **„Havi Szónok“** kath. egyházi beszédek. I évf. 1 füzet szerkeszti és kiadja Ribényi Antal: Tartalma: Előszó. — Pünk. ut. 5. vas. A mai farizeusokról. — Pünk. ut. 6. vas. Nemesen gondolkozó igaz keresztény vajmi kevést találattik. — Pünk. ut. 7. vasárnap. A házasságról. — Pünkösd után 8. vasárnap. A rosszul használt gazdagságról. — Pünk. ut. 9. vasárnap. Az isteni kegyelemnek hozzánk intézett hívó szózata. — Szt. Anna napja. A családi boldogság feltételei. — Templom napja. A kétszeres templomépítés; — ára egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr, negyedévre 75 kr.

— **„Szűz Mária virágos kertje.“** 1887. 7. szám, szerkeszti Tóth Mike Kalocsán; — ára egész évre 1 frt.

— **„Jézus Szentséges szívének hírnöke.“** 1887. júliusi füzet. Szerkeszti Tóth Mike Kalocsán; — ára egész évre 1 frt 50 kr.

— **„A katolikus vallás tankönyve.“** Német eredeti után kiadják: Makra Imre és Rózsa József lelké-

szek. II. rész A parancsokról; — ára ezen 130 lapra terjedő, igen csinos kiállítású könyvnek csak 80 kr. Ajánljuk.

— **Az erzsébetvárosi örmény kath. városi elemi fiú- és leányiskolák értesítője az 1886-87 tanévről.** Tartalma: Tükördarabok a honi örmények viszonyairól és jellemeiről. — Erzsébetvárosi kegyuri joga. — Milyen kell a tanítást a neveléssel sikeresen egybefűzni az elemi iskolákban? — Tanügyi állapotok és tanügyi adatok. — Érdekesebb részleteit bővebben is fogjuk ismertetni.

— **A gyulafehérvári r. k. gymnasium értesítője az 1886-7. tanévről.** Tartalma: II. Gejza magatartása a pápaság és császárság második küzdelmében. Irta Dr. Temesváry János. — A gyulafehérvári meteor. állomás észleletei 1886. évről. — Tanári kar. — 1886-87. tanévben követett tanterv. — Magyar és német írásbeli gyakorlatok. — Segély egyet és önképző-kör. — Tanszerek szaporodása. — Tanügyi adatok. A tanuló ifjuság névsora és érdemsorozata. — A statisztikai táblázatok. — Figyelmeztetés. — A 115 lapra terjedő s igen csinos kiállítású értesítőből 68 lapot Dr. Temesváry János főnnebb jelzett értekezése foglal el. A szerző hozzánk nagyon közel állván, igen szép nyelvezettel, mely szaktudományával kiváló vasszorgalommal irt művének bírálatába nem bocsátkozhatunk, s csak annyit jegyünk meg e helyen, hogy nagy élvezettel olvastuk. — A tanári kar 7 rendes-, 1 próba éves, 1 helyettes és 3 rendkívüli tanárból állott. — Az év elején beirt tanulók száma 200, ezek közül romai kath. 104. Előmenetel szerint haladó 176. ismétlő 24. Ösztöndíjas 25. — A tanári könyvtár gyarapodása 42 mű, 43 kötetben és 36 füzetben; az ifjusági könyvtár gyarapodása 24 mű 33 kötetben és 10 füzetben. A szertárak gyarapodása is kellő mérvben történt. — Segélyezésekre 100 frt s jutalmakra szintén 100 frt fordított.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Személyzeti.** Tamási Áron püspöki szertartó püspöki titkárrá nevezetett ki. — Szívből gratulálunk kedvelt fiatal paptársunknak a kitartó szorgalmas munkásság és feddhetlen papi élet által kiérdemelt ezen szép előléptetéséhez. Ad multos annos!

— **Az erd. r. k. irod. társulat új tiszteletbeli tagjai.** Az erd. r. k. irod. társulat f. hó 1-én tartott rendes közgyűlésén dr. Breznay Béla bpesti egyetemi tanárt, a „Religio“ szerkesztőjét, Talabér Jánost a „Papok Lapja“, és Tomor Ferenczet a „Közoktatás“ szerkesztőjét, ugyszintén Lubrich Agost bpesti egyetemi tanárt t. választmányi tagoknak választotta meg.

— **Az erd. r. k. irod. társulat** f. hó 1-én tartotta meg az idei rendes közgyűlését, melynek egyik pontját a tisztújítás képezte; mi az alapszabályok értelmében megejtetvén, megválasztattak, elnöknek: Veszely Károly prépost-plébános; alelnöknek: dr. Tódor József teol. tanár; titkárnak: Pál István lyc. tanár; pénztárnoknak: Fogarasi János székesegyházi karnagy; ellenőrnek: dr. Cserni Béla gymn. tanár.

— **Megszívlelésül.** Püspök urunk ő nagyméltósága, az erd. rom. kath. irod. társulatnak kegyes szívű és áldozatké-s magas fővédnöke, nevezett társulatnak f. hó 1-én tartott közgyűlését személyes megjelenésével tüntetvén ki, igen megszívlelendő nyilatkozatot tett, midőn a következő magas véleményének méltóztatott kifejezését adni: „Főpásztori örömemet nagyban fokozná tudat, hogy az erd. r. k. irod. társulat ügyét szellemileg és anyagilag, az egyházi ügy, mint a világi körből minél számosabbán karolják fel.“ — Ugy véljük, hogy ezen magas főpásztori szavak bővebb kommentárt és indokolást nem igényelnek.

— **Uj-Vinczről írják lapunknak,** hogy ott a paksi szerencsétlen vízbefutakért jun. 27-én engesztelő szert. mise mondatott, melyen, daczára a munkaidőnek, a hívek nagy számmal vettek részt. — Az ideai zárvizsgálatok pedig a helyi népiskolában Kovács Pius sz. f. r. áidozár és h. lelkész elnökleite alatt ugyanaznap tartottak meg, és pedig oly szép sikerrel, hogy a jelenlévő szülők és tanügybarátok Antal István k. tanítónak, ki már 22 éve működik e pályán a legnagyobb buzgalommal, — meleg szavakban fejezték ki köszönetüket a nemes és sikerdus fáradozásért.

— **Pályázat.** A gyergyó-ölgyesi rom. kath. nép-népiskolánál ujonnan szervezett tanítói állomásra pályázat hirdettetik. Ezen állomás évi jövedelme: 1) 280 frt készpénz, havi utólagos részletekben. 2) Szabad lakás vagy pedig e helyett 24 frt lakpénz. Ezen fizetéssel azon tenger van összekötve, hogy a megválasztandó tanító köteles az iskolát tisztogatni és tüzfával ellátni, a mi itt számba sem vehető csekély összegbe fog kerülni. Pályázni kívánók felhivatnak, hogy tanképesítő oklevéllel és eddigi szolgálataikról szóló bizonyítványokkal felszerelt kérelmeket folyó évi július hó 15-ig alulírtéhoz küldjék be. A véglegesítés csak egy sikeresen kiállott próba-év után fog megtörténni. Gyergyó-Tölgyes, 1887. június 22-én. Balogh Lajos lelkész. iskolaszéki elnök.

Hirdetmény!

Az V. Kincsem-sorsjáték kisorsolása a nmlsgú magy. kir. pénzügyminiszterium engedélyével

f. év június hó 22-ére halasztatott el.

Az igazgatóság.

Huzás már július 22-én!!!

Kincsem á 1 ft 11 sorsjegy 10 ft 10 s a k 10 ft

Főnyeremény készpénzben

50000ft.

10.000ft 5000ft 2000ft 1000ft 500ft 200ft 100ft 50ft 20ft 10ft 5ft 2ft 1ft

Kincsem Sorsjegyek kaphatók A magyar lovaréglyet sorsjegyirotójában Budapestben, Váci-utca 6. sz.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehérvárott.